

Den 25:te aprilis höldz rettegångh vdj Förestaden närvarandes k: ma:ttz befalningzman på slotted ehrlich och förståndigh Erich Anderßon

Samma dagh blef Jngewaldh Larßon framkallat med sinne ladgerdzmen at frije sigh for thet tiufueri som fans vdj hans wisterhuß och 2 soldater Jöns Sporre och Christer Jacobßon dit burit hade, at han jkie war vdj rååd med them, suarade han at han kan jnge lagerdzmen fåå efter han jkie hafuer lengie boet her på Malmen, thÿ blef Jngewaldh Larßon felt till — 40 n̄ sak konungen och staden.

Samma dagh jnlades i retten et förseglad bref daterett 20:de augustj 1616, förmelandes thet, ehrligie och welachtad gode men, som är Mattz Sefredßon borgmester, Mattias Troest, rådman sampt flere gode men som samma bref vidare förmeler, warit lagligen kallade och bedne af ehrligie och förständigie godemen, Hinder Hanßon och Hans Bagge, till at sÿnne och ransake om en ödes tomt som är belegen nedan för S: Clare kyrkie wid siön, så hafue de tilsÿnt och skattad för:te tomtt welb:te Hindrik Hanßon och Hans Bagge till at låte byggie sigh huar sin siööbo opå, och vtgöre der åhrligen af cronan och staden till 1 n̄ peninger, och sedan then beholle till werdzligh oklandrat egendom. /

Samma dagh gjorde Danill Larsson sin borgare edh och efter [102] lagen oplade — 5 /öre, lyftesmen at han samma sit borgerskap vdj 6 åhr opholla skall Suen Jönßon och Peer E[r]ihßon

Kom för retten Malin Mikelsdoter och gaf tilkenna at Jßraels NB:
Anna wid Brunkebergh hafuer slaget hennes sÿster Margreta Mikels- Malin Mi:
doter med et klappeträä at hon der af är döö blefuen, afsades at för:te Jßraels Anna skall komma tilstedes på neste råstugw dagh och suare till sama witesmåll och tilmele.

Klagade Olof Grelßon h:s k: ma:ttz brÿggare at Per Nilßon murmesters hustru hafuer skelt honum för en tiuf, och efter hon jkie war tilstedes opsködtz samma saak till neste råstugw dagh.

Klagade Hinder soldat at Olof Clemetzßon fougte på Runßa, hafuer öfuerfallet honum och hans medbröder som wore tilförordnat

Staphan Michelßon, en förseglet witnesschreffft med nogre gode mäns signeter och bomerkie förseglet dat: 1602 förmellendes at hon war lagligen både wijgd och fäst medh sin man Michell speleman, afsades at thet schall blifue weed then förre dom at pöiken skall beholle gården effther sin modermoder.

Samme dag kom för retten Matz Nielsons öijuachters hustru, på Munkelägret och gaf tilkienne, at hon i förledin höest :S: Simon Judæe dag optog en koo på Mu[n]kelägret som gich wakuwill, och nu för fiorthen dager för påsk kom Morthen Erichson borgere häer i förstaden, och kiendes weed samme koo, tå blef hans hustru tilfråget, huij han icke tilförende hade ransaket effter sin koo, och hennes man Morthen Erichson hafuer mest heele winteren leeget siuk och koen war slepter i sommers på cronones ladegård, och deer kom hon bort, wiste fördenschull icke till at sökie effther henne jnpå Munkelägret, ther till suared Matz hustru at koen war olofligen kommen deer på hollmen, och effther hon war blefen deer quar på hollmen, thog han henne jn, och lät oplýse samme koo tree reesor vtij S Klare kyrkie och 3 reesor i Sollne kyrkie. Afsades at effter koen war lagligen lýst skall han bekomme sin koo jgen, och gifue öijeuachteren betallning för thet han hade födt henne, n: en — daler

NB.
Marie
Matzdoter

[106]

Samme dag klagede en kone benemd Marie Matz dotter hußquinne hoß grindwachteren på Munckelägret, at Jsraels Anne hade legd Erich flottfinne Niels tegelslageres dreng, och en bådzman Markus benemd, som hade fört henne med wåld deer jfrå torppet, och hijt till be:te Jsraells Anne på Norremalm ./ tå dee woro dijt kompne med henne, sade be:te Anne till konen, dw hafuer mördt min piige som för nogon tijdh seden låg siuk i grinduachtarens torp, deer till hon nekede och suor, tå fattade hon till et weedeträ, och slog henne blåå och brun, och seden med handen i ansichtet at hon såg gansche jlle wt, och röfuede af henne en kaßijake, som hon änu hafuer hoß sigh och för:te bådzman Markus be:d hade röfuet af henne en kiortill och sex rñ peninger, them han sade sig willie lefrere Jsraell Anna, deer till suared Annes man Anders Erichson, at hans piige hafuer bekiend at han tubbede af henne förb:te — 6 rñ, då framsteeg hennes werdinne för retten deer i torppet, och beuiste at hennes husquinne låg på sin natte seng och hon och hennes man woro oppe och jngen wiste at pijgen lopp bort vtan dee hörde bådzmannen rope effther henne, och drog deer med sin kooß och juthet wiste at pijgen war bortluppen, eij heller taledede han om, at

pijgen war sin koos, afsades thet Anders Erichson skall förskaffe pijgen tilstådes bådzmannen och dee andre tuå, som hafue wåldfört konen, hijt till neste rådstugu dag och kaßijaken som hans hustru röfuede.

Samme dag kom för retten hustru Margrete :s: Gierdt Spektz eftherlåtne enkie, och presenterade et kiöpe breff dat den 12 januarij [1]615. förmellendes thet hustru Margrete salig Hans Nielson hafuer oplåthet och sålt welb:te hustru en sin arflig malmgård, liggiendes nest then gården hon tilförende åtte, för — 30 daler och ther med afhände sig samme gård, och efther then åhr lagbudin och lagståndin, tilsades henne stadzbreff, ther opå hustru Margrete oplade sin frijscheling effter lagen.

Samme dag gjorde Thomes Jngemundson sin borgere eed, och oplade 5 /öre peninger, löfthesmän, Päer Thomeson i Gresgrofgården,¹ Simon Simonson knifsmed gjorde sin borgere edh och oplade 5 /öre peninger. Löfftesmän Hindrich soldat, at han sitt borgerschap vtij 6 åhr holle skall.

Kom för retten Malin Michelsdotter, och klagede at Jsraels Anne hafuer slagit hennes syster Marie Michelsdotter, at hon af hennes handwerkien åhr dödh blefuen, deer till Anders Erichson be:te Annes man suarede, at hon war öfuer et åhr, vthur hans tienest, då framsteeg Helga Matzdotter. Jöran Matßons hustru, och sade at otte dager för påesk [1]615. blef hon slagen af be:te Anne, och fiorthen dager effter påesk [1]617 blef hon döö, och meden hon låg till sengz, spottede hon blodh, och kastade op, store / blodklimper, och i förledin sommer förmotte hon jngenting giöre, och michelsmeße tijdh lades hon nedh och icke kom op för än hon blef döö, seden blef wellerde man häer Jon predijkant vtij Förstaden framkallet, som besökte pijgen medh Herrens höguerdige natuare tilfråget huad hon på sitt ytterstad hade bekient för än hon leedh af, suarede han, at han hade fråget henne, effter han hade tilförende hördt thet hon hade klaget sig vtöfuer förb:te Jsraels Anna om hon är hennes dödzwållan der Gudh tåkes kalla henne suarede hon jaa, och tÿßnede, en stund deer effter frågede han henne ytterligere och badh henne bekienne sanningen, så frampt hon skulle blifue Gudz barn, suarede hon jag ställer den saken i Gudz hender, jag hafuer ondt i allen kroppen. Seden blef werdinnen hustru Giertrud Olof Larsßons bådzmans hustru framkallet, och tilfråget

NB:
Malin Mi:
[107]

¹ Enligt renskriften: *Grässgården*.

huadh hon bekiende seden presten hade varit hoß henne, tå suarede hon, at hon, jn till thes hon opgaff sin ande bekendhe at hon hadhe mest sin siukdom af the hugh som Anna hadhe gif:tt henne, thet samme wittnede, hustru Helga Matz dotter, och Sigrid Lars dotter, ladegårdz drengzhustro, at the offte hörde henne bekienne, thet hon skulle hafue sendt budh efther be:te Jsraels Anne och wele tale medh henne, thet hon jnthet giöre wille. Och efter be:te Anna jkie kom tilstedes opsködz saken till annan råstugw.

Anlangende på Hindrich Hanson och Mattias Troest huad nu eftherföllier.

Den 2 majj höldz lage ting vthj Förstaden.¹

NB.
Anna Nilß:

[108]

Samme dag kom för retten Anna Niels dotter forðum tieneste pige hoß Anders Erichßon och blef till[t]a[l]d om — 9 daler, hon hade taget af sin matmoder till at kiöpe malt med till sin matmoders behoff, och lop sin kooß medh, deer till suarede hon, at den husquinnen som är hoß grinduachteren på Munkelägret, tubbede henne deer till och tog af henne 6 n^o peninger, tå frågedes henne, huar hon togh af henne peningerne, suarede hon, först vtij skogen, när hon andre resen blef tilfråget, sade hon at thet skiedde vtij en bodh i gården. Seden / gönom longsam förmaning, bekendhe hon och sade at hennes matmoder hade kommitt henne deer till at bekiena och sade at konen i torppett, gjorde jnthet meere, än såg på pe[n]ingerne och om morgonen lop hon sin koos till kåleren weed Stäket, han hade taget alle peningerne af henne, och alle hennes gångekläder och wist henne sin koos, till Vpsale, andre dagen som hon war dijt kommen, gick koleren till Stokholm till hennes matmoder, och gjorde henne witterligit at be:te pige hade varit hoß honom, hade hon tå bedit honom tage pijgen medh och komme till honom, huilcket och skiedde. Wijdere bekiende pijgen at fiorthen dager för ähn hon lop bort jfrå Jsraels Anne, hade hennes matmoder be:te Anne saet henne före säx stückie grýtor till at schura, och gick så wt, och kom en stund deer efther in jgen, och efther pijgen deß emillen icke hade skurat grýtorne tog hon först en pijske, och slog henne deer medh lenge, seden tog hon et weedetråd, och slog henne deer

¹ I renskriften har antecknats, att befallningsmannen på slottet Erik Andersson varit närvarande.

medh, och hölt så wt en timma — som folket thet hörde som vthe på gaton stadde woro at pijgen så lenge ropede, kom der in en karll och sade till b:te Anne, huij låthe i så med eder pijsge då wende hon jgen at slå henne, och tog så af pijgen alle hennes kläder, tree kiortler och tuå särker, och andre linkläder, och gömde bort för henne, och en af hennes kiortler, hafuer hon gifuet then andre sin pijsge huilcken hon dageligen drager, dette och mehre tilstodh för:te pijsge för retten vthj Anders Erichßons närvaro

Samme dag kom för retten Erich Jöranson och Oloff Larßon, och wittnade at then pijgen som Jsraels Anne, hade slagit, hade bekiendt på sitt ytterstadh, både för än presten besökte henne medh Herrans höguerdige sacramente, och seden at offteb:te Jsraels Anne, ähr hennes dödzuållen.

Samme dag wittnade Päer Suensons pijsge benemd Margrete Blasiusdotter, om thet perlemente och slagzmåll, som ähr skieedt emillen Päer Nielsons muremesteres hustru, och Olof brüggeren, at han war komen i selskap med Päer Nielßons hustru vthur staden, och som dee kommo jn mot S Jacob, kom brüggeren medh en annen kaarll, medh honom / efther them och ginge fort fram om them, och som the [109] woro kompne jemte Jöns ryßbetolkes gård, skieldes dee ått, ta sade brüggeren till sin andre stalbroder huad ähre ij, suarede Päer Nielßons hustru, jagh tenker thet ähr en tÿsk finne, blef så brüggeren ståendes, så ginge the fram om them, och kom så stragz brüggeren effter, och som han kom på spengerne, skiöt han pijgen vnden sig och när han hinthe hustron helbade han henne, säijandes god affton moder, och som hon såg efther sig, skiött han henne emot planket at hon föll omkull, då sade hon till honom dragh för alle dee tusunde diefler, då sade brüggeren huad säger dw din rofferscha trulkone och hoore, seden begÿnth de ordkastes sin em[e]llen meer och meer, då slog han henne nogre slengier till thes hon vtfik en kniff och slog emot honom medh. Och efter b:te brüggeren beropade sigh på witnen opsködz saken till annan råstugw dagh.

Anno 1617 den 6 maj holdz rådstugu vthj Förstaden, närvarandes konungh maij:tz befallingzman på slottet, förständig Erich Anderßon.

Samme dag kom för retten Anders Raßmußon, och klagede at han hade taget med Laß Olofßon tuå lester salt af Erich Jngemundßon

Bengt hamppespinnere vpbödh förste reeßen sin gård på Östermallmen.

Suen Jönson bådzman opbödh 2 reeßen sin gård på Östermalm

Den 16 septembris höldz rådstugu.¹

Samme dag kom för retten Suen Hanßon borgere i staden och begärede af retten et witnessbördh at han hafuer waritt häer på rådstugun, och budit sig till rette med Claes Nielßon och han hafuer jnthet kommet till suars, huilcket honom blef tilsagd.

Opbödz tredie reeßen Suen Jönßon sin gård, som han af Päer hofman köpt hafuer, och tilstodh Christopher Pärßon Päer hoffmans son, sig hafue bekommit, till fulle godo åtnöije, som hans köpe bref förmeller, och gjorde Suen Jönßon oplåthelße och handsträkning för retten.

[129] Samme dag kom för retten Markus Pæelßon bådzman och blef tiltalet om en hustru han hade taget jfrå Grind, på Munkelägret Marie Matzdotter benemd och wåldfört till Jßraels Anna. Deer till Markus suarede, att Jßraels Anna, hade leegdt honom med sin pijge till Ållsunde efther nogod malt, och när dee komme dijt, war huarcken hustron eller bonden hema, då blefue dee quar weed Munkelägret / öfuer natten, samme natten lop pijgen sin kooß, och om morgonen rodde han hem till staden jgen, och när han kom heem till be:te Anna tå frågede hon efther sin pijge, swarede han, att hon lop sin koos. Tå fattade hon till en yxe och hade hugget honom jhiäll, huar hennes moder icke hade henne förhindret, och sade till honom, at huar du icke förskaffer mig pijgen jgen, skall jngen blifue din böfuell vthan iag, thog han så en annen bådzman medh sig och sökte efther pijgen, och som han jnthet fan pijgen, tog han then hustron med sig in efter Annas befallning då war i Grind, at hon skulle wette sege huar före pijgen lop sin koos, och strags be:te hustru kom in i stugun, fattade

¹ I renskriften har befallningsmannen på slottet Erik Andersson antecknats som närvarande. Det renskrivna protokollet har vid renskrivningen glömts bort enligt en anteckning å s. 216 i protokolls-boken och återfinnes efter protokollet för den 11 december å s. 231.

hon till et weedeträd, och slog henne så at hon förmotte jngen ting och lät seden sättie henne i kistan, och rövuede af henne en kaßijake och 6 n^o peninger, och efther Anna icke kom tilstädes opskiödz till annen rådstugu dagh.

Kom för retten Hans Hanßon, welborne cantzelärens¹ skredder och klagede at Niels kardewandz beredere, hade skielt honom för en tiuff och skiellm, ther till Niels nekede, och sade sigh aldrigh hafue thet sagd, doch tilbödß Niels at han skulle medh nederlagd hand på lagboken suerge, at han icke hade skielt honom, thet han jnthet giöre kunde, t^y felthes Niels till — 12 n^o. konungen och staden, efter thet 30 cap. i rådstugu balken.

Kom för retten Erich Anderßon bådzman, hemolet oplät och l^ystgaf² Jöran Thomeßon, hollmsuarfuere en sin mallmgård, liggandes på Westermallmen, neden för Jngeuall skomakeres gård, och tillstodh sig derfore hafue vpburit peninger — 25 daler och gjorde honom handsträkning för retten, ther opå Jöran oplade sin frijskielingh efter lagen.

Samme dag vpbar Thomes skomakere weed Hörningzhollm, af hustru Jngeborgh Staphan Jönßons eftherlefuerske på sine hustros wegner / för sin arfs anpart efther be:te Staphan Jönßon, n: peninger [130] — 10 n^o

Den 17 september höldz rådstugu vthj Förstaden.³

Kom för retten Päer Suenßon, och gjorde Suen Jönßon lacke[ij] handsträkning och vplåthelße på det st^yckie af sin gård och tomt som han hafuer sålt ått honom för — 64 daler jthem förähring et tröijewerkie.

Klagede hustru Elße thet Fallenten kopperstiker, hannes husuerd som hafuer legdt henne en stugu, hafuer slagit och medh et weedeträ jlle trakteret henne all blåå och brun och skielt henne för en tiuff, deer till Fallentin suarede at seden hon ähr jnkommen till honom, hafuer han både ett och annet mist, och s^ynnerligen hafuer hon stulet en thönne tap af kopper jfrån honom, som dee hafue jgenfunnet, och

¹ Tillagt i renskriften: *Axel Owenstiernes*.

² Enligt renskriften: *wppgaff*.

³ I renskriften har befallningsmannen på slottet Erik Andersson antecknats som närvarande.

Sigrid nogre reeßor för:te silf meden hennes förre man lefde, deer till hustru Sigrid jnthet neke kunde, vthan sade at hon kan jnthet minnes om thet blef betalt meden hennes förre man lefde, och effter hon deer till hade jnge witnen, afsades at Hans Perßon skall lefrere be:te Sibbelle till — 9 lodh sölf eller giöre henne en 3:de manne eedh.

Kom för retten Lars trögårdzmestere, och oplade i retten sin frijskielingh opå en gård på Östermallm, som han hade köpt af Raßmus Nielßon och hans medarfuinger.

Kom för retten Päer Arfueßon borgere, och vpbödh sin gård på Östermallmen som han hafuer sålt och oplåthet h k m:tz tro tienere och camerere, erligh och welachtadh Boo Wernerßon, och tilstodh sigh derfore hafue vpburit aff welb:te Boo Wernerßon peninger — 400 daler

Vpbödz andre reeßen Måns speelemans gård, som Per Anderßon prouiant schrifuere hafuer köpt.

Lars Anderßon bådzman opbödh sin gårdh andre reeßen.

Päer Suenßon höfuedzman opbödh förste reeßen sin gård som Börje Perßon bådzman köpt hafuer.

Den 11 decembris höldz rådstugu vthj Förstaden.¹

NB.
[142]

Samme dagh kom för retten Marie Matzdotter, och klagede at / Jsraels Anna hafuer låthet wäldföhre henne jfrå Grind på Munke-lägrät, och hem i sin egen gårdh, ther hon jlla trachterade henne, och deer hon icke hafuer fått hielp, då hafuer hon slagit henne jhiell, röfuede af henne kiortelen vtan all gifuen ordsak, och effter be:te Anna ähr öfuer tijo dager stempnd på rådstugun, och jnthet will framkomma, vthan seger sigh willie suare be:te kone för den konungz-ligh hoffretten, deer med blef henne tilsagd beuis af retten.

Jtem klagede Anna tienestepijge at be:te Jsreaels Anna hafuer taget jfrå henne fyre allner kläde, 5 quarther fyre tråder, särker tu hu[ffud]kläder, sex förkläder — 1 kostede n̄ allnen, lappeskoor — 1 par öfuerdeell — 1, opskiödz till thes be:te Anna kommer tilstädes.

¹ I renskriften har befallningsmannen på slottet Erik Andersson antecknats som närvarande.

sköldigh 24 daler, hwarföre the hafua i pantt aff honom ett pawlon, thett the förste reesan opbodho.

Kom för rätten Claß Larßon, boendes här i förstaden, och talte till Nilß Gunnarßon, wälborne Hendrich Horns gårdzfougte på Häble, om een häst, som han haffuer optagitt aff gathan i förlidne sommar och haft den i sin gårdh öfuer natten, men om morgonen släpt den sin koß och tagitt skällan aff hästen, der be:te Claß kende och bekom sin skälla igen. Der till Nilß swaradhe och sade, att hans hwsman, en skinnar be:d¹, som nu är på Lijdingön wedh Diwrsholm, hade intagit samma häst, och efter be:te skinnare icke war tilstädes opskötz saaken till wijdare wittne och beskeedh. /

Kom för rätten een so[l]dat vnder Jesper Andersons regemente och [264] gaf tilkenne, thet hans hustru hadhe för tw åhr sedhan, för än han kom i echtenskap medh henne, läntt Johan Sinß tree rijkzdaler och 3 swenske daler och hafuer i pantt een liwßstaka sampt twå sölffskeeder om 5 lodh.

Ther till Johans stiwffdotter, hustru Kirstin, swarade och sade, att hennes modher betalte samma gieldh, medhan hon leffde, så när som 9 r:er, och haff[u]er hon thå bekommit igen een kappa, som stodh och vttsat för be:te peningar. Och hafuer för:ne so[l]dat ähnnu der opå tagit een kanna brändwijn.

Afsadhes, att be:te soldat skall igen leffuerere hustru Kirstin pantten, som han hoß sigh hafuer, och hustru Kirstin betala honom resthen, nembliga 5 r:er.

Kom för rätten wälachtad Carll Olßon fischall och gaff tilkenne, thet han hade läntt hustru Margreta Kaat, s. Erich Biörnsons dotter, peningar på een tomt, som är beliggande här [i] förstadens westre quartter, hwileken tomt han och hade på hennes wägna någon tijdh sedhan igen lagwunnit af wälb. Boo Göstaffson och hans medarfuingar, som den från henne innehaft hade, och förmente han wijdare, der någon wore, som wille kenne sigh någon deel i samma tomt, thå wille han icke swara någons fulmechtigh vthan sielff komma tilstädes, den thett kan medh rätt angå. /

Teede sigh för rätten erligh och wälachtad Peder Nilßon cam- [265] marerere och tilsporde Jsraels Anna (: som och för rätten stoodh :),

¹ Plats lämnad för namnet i såväl renskrift som koncept.

om hon wiste något oährligt medh honom, såsom hon oförskamb-
ligen honom påtalldt och tillagdt haffuer. Sade hon: Låfwade icke du
att hielpa mijn man till lägenheett. Hafuer icke jagh giffuit tigh ett
bältte, men han kunne icke komma till att swara henne wijdare,
efter hon stälte sigh med ropandhe, skällande och medh många
oskickelige åttähffuor, som hon hade warit galin och vrsinnigh, och
kunne man för blýgd skuld icke antekne, hwadh hon framfördhe
vthi sin galne fyllo.

Vpbödz tridie reesan Anders Olßons badstugw gårdh, som Hans
badare af honom köpt hafuer.

Vpbödz andre reesan Erich Matzsons gårdh, beliggande vdi
västre qwarteret.

Peer Arfwedsons gårdh vpbödz 3:ie reesan, som Boo Wärnichßon
aff honom köpt haffwer. /

[266]

Then 27 martij höltz rättegångh. Närwarande wälachtad
Erich Anderßon befalningzman på slätted.

Kom för rätten Oluf Erßon rådman och borgare i Staden fulmech-
tigh och gjorde Hans badare handsträkningh och vplåtelße på den
malmgårdh, som han aff Anders Grönskalle köpt hade för 700 daler
och är belägen i westre qwarteret.

Bengdt Anderßon i Kumbla i Bootkyrckie sokn vpbödh tridie
reesan sin s. broders Nils Andersons gårdh, som är beliggande på
västre malmen emillan Morthen Gråås och Laß wachtmesters går-
dar, och tilstodh han medh sampt sin närwarande broder Nilß An-
derßon så och Tideman Jfuarßon, s. Nilßes hustrors systerman, att
hafua oplåtid och soldt samma gårdh ått mester Anders stýckegeiu-
tere för 200 daler, huilke peningar han efter deres begäran vttrade
och bettalte deres s. broders Nils Anderßons (: dem witterligen :)
gield medh. Och afhende the samma gårdh ifrån sigh och alle sine
slächt och tilägnad[e] den m. Anders och hans arfuingar till oklandrat
ägendom, der opå the och samptligen gjorde honom handstrekningh
för rätten.

Kom för rätten Olof Pederßon, borgmesteren i Staden, och gjorde
witterligitt, att den grafuen i Store kyrkian, som cammarereren¹ är

¹ Konceptet har här tillägget *Per Nilßon*.

blifuinn skält före af Jsraels Anna för een röfuare, hafuer han lagligen på stadz rådstugun wunnitt så och giffuit till kyrckian ett halft skippund koppar. /

Then 24 aprilis¹ höltz rättgångh. Blef då efter kon. m:tz [267] vår allernådigeste konungh och herres *etc.* nådige befallningh ransakadh på Stockholms Norre Förstadz rådstugw emillan Mattias Trost borgmestere och hustru Anna Jsraels. Närwarande edle och wälborne Claes Horn till Kanckas, Sweriges rikkes råådth och marskalk, samt wälachtad Erich Anderßon, befallningzman på Stockholms slått.

Försth berättade² hustru Anna Jsraels, att Matthias Trost borgmestheren skulle ställe borgan för sigh så och swara henne till rätta.

Dernästh klagade hon, att han hade sändt sin poike efther hennes mahn Anders Erichson och medh helßa och sundheett hemptadh honom igenom hans bodh vthur hennes hws. Och när han war kommen till Mattias, hadhe han giffuid honom brändwijn och förmaandt honom, att han skulle förlije sigh medh Per Nilßon cammarereren, der till Anders skulle hafua swaradh sigh inthett hafua medh Per Nilßon att beställa, vthan will han honom något, så will han swara honom för the wälborne herrer cammarrådth, och då war malmfougten jnkommen till Mattias och frågat, om något war till att beställe. Hade Mattias sagt: Nej, vthan hwadh du skaltt bestelle så gör snart. Och när Anders Erichson gick sin kooß vth ifrån Mattias, stodh malmfougten sielf tridie i försåått på gathan och toge och förde honom hwffwdstopa i kisthan, och vthaff deres stöttande och slåande hade hennes man bekommit sin siwkdom och dödzwällande. Sade hon och, att Matthias skall förklara sigh med eedh, hwadh brändwijn thett hafwer waritt, som han gaf hennes man. /

Dhå swarade Mattias och sade sigh hafua sändt bodh efter honom [268] i den acht och meningh, att han wille (: såsom och giorde :) förmana honom, att han medh gode skulle komma och swara till rätta, om the saaker, som då snart ett åår hade warit i rätten anklagade, så wäll som till thett Peer Nilßon hade honom till att taala, och icke så mott-

¹ Datumföljden mellan den 16 och 24 april omkastad i såväl renskrift som koncept.

² *Begärede* enligt konceptet.

willigen förachta rätten, som han här till giortt hafuer. Gaff honom och tilkenna, huru otilbörligen hans hustru på näst förgångne rättegångz dagh ställte sigh på rådstugun, och sade till honom, så frampt han icke will medh gode komma, war *thet* icke een vthan någre gångor samptykkt vthaff slotzfougten, borgmestere och råd, att man skulle bruke the medell, der igenom han skulle wara hollen till att swara till rätta för sine saaker. Thå hade han giordt som tilforenne sagt, han achtade icke denne rätten och will icke swara på rådstugun till rätta vthan för h:s kon. m:tt och den höglåflige hoffrätten, der han tilforenne hade wunnitt sin gårdh igen, och i *thet* samma kom malmfougten in och frågade, om någott war till att bestelle. Hade Mattias sagdt: Neij, icke nw. Strax hade han gåått sin koß vth, och då hafuer Mattias biditt Anders Erichson, att han skulle taga den konungzlige ordinantien och der vthaf läsa och see, att han bör swara på rådstugun, och då hafuer han meer och meer begyntt bruka munnen medh hoott och vndseijelse. Thå hade Mattias gåått vth och roopadh poiken och sagdt, han skulle löpa efther malmfougten och seija honom, att han skulle sättia Anders Erichson in, efter han war så trätzigh, doch så, att the icke skulle slåå honom. Då tillfrågade wälborne Claß Horn Mattias, om han icke hade i sinnett att lätha sättia honom, för än han kallade honom vthur sitt hws. / Sade han: Neij, ther till iagh hadhe haft thett opsåått, kunne iagh wäl strax haffua låtid sättie honom, medhan malmfougden war inne, eller och för än han kom in i mijn gårdh, tÿ iagh hadhe för mijn perßon inthett emott honom, vthan thå han kom till migh, togh iagh brendwijn och drack honom een gång till och förmaante, som förb:t, hadhe han welat wedertagha förmaningh och låffuadh att wille komma och swara till sine saaker och icke, såsom han giorde, medh hoott och spätzke ordh förachtad rätten, hade han icke bliffuidh insatt. Frågadh och malmfougten och tienarne till, om Mattias hade tilforenne bestältt medh them, att the skulle wachta på Anders Erichson och taga honom fast, eller om the hade slagitt och stött honom, som han föregiffuidh hadhe? Sadhe the neij och beropadhe sigh på wittnen, som hadhe seett, thå the antaste honom.

Då framkalladhes Nilß kardwanßmakare, som wittnade, sedhan han hadhe afflagdt sin eedh, att han sågh, thå the togho honom, att een hade tagitt honom i hwar arm och leett honom öffuer gathan in igenom rådstugu portten, och hade han thå vthan någott slåandhe eller ryckian gåått *medh* them. Jtem wittnadhe Petter skomakare och Tönnis Knutzson hwar i sÿnnerheett, sedhan the hadhe sworitt, att

the hadhe seett, när stadztienarne ledde Anders Erichson i fängelsett, hade een hållit i hwar arm, och när han kom op emoott kistan, hade han tagitt fast medh handen om een stålpe och satt footen emott een trappa. Thå hafua the tagitt handen lööb och lyft op footen, i thett samma föll kappan aff honom, och thå haffuer han sielff gååt in i kisthan, ostött och oslagen, och haffuer sagdt: Tagh hijtt mijn kappa, then malmfougden strax haffuer fåått honom. Sedan hafuer han bidit Petter skomakars hustrun, att hon wille sände budh till hans hustru och seijsa henne thett han war insatt, och hade han sagdt till henne: Nw måste iagh sittia, för thett iagh wille icke i går komma på rådstugun. Håkönn wachtmesthere affsade sin eedh och wittnadhe, att Anders Erichson, thå han gick vhr kistan medh honom på slåttedt, skulle haffwa sagdt: Jagh wedtt icke, huru iagh är fatt, iagh har så ondt. /

Sedan Anders Erichson kom på slåttedt och satt i wachtmesthere [270] cammaren, hadhe hans hustru gååt till Carl Olsson fischalen och klagat, thett stadztienarne hade illa slagitt hennes man. Thå haffuer han sändt nedher och låtid seijsa borgmesterne, huruledes Anders Erichsons hustru klagadhe. Strax sände borgmesterne fyra rådmän, n. Anders Larsson, Erich Simonsson, Carl Jonsson och Matz Jönsson vp till honom, som skulle sýna och förhöra aff honom, om han war slagen, nuilke förbe:te män, sedhan the hade sworitt, hwar i sýnnerheett åttskilligh, een efther den andra enstämbdes berättade, när the kommo till honom i wachttmestere cammaren, hadhe the frågadt honom, om han war slagen aff stadztienarne? Hadhe han sagt: Neij, vthan armen är iagh blåå opå, men iagh har ondt i hwffwdet, der kan iagh icke skjälla them före. Ytterligare hade malmfougten förmaant Anders Erichson och biditt honom seijsa, om the hade slagit honom? Thå haffuer Frans Andersson sagt till honom: Jagh troor tu äst twkott, will thu twinga karan till att bekänna på tigh.

Frans Andersson berättade, sedhan han hade aflagt sin eedh, att han hade hört Anders Erichson sadhe: Jagh är blåå på armen, men thet iagh har ondt i hwffudet, kan iagh icke skjälla them före, och att Frans hadhe sagdt, att malmfougden, thå han förmaante honom att säija, om the hadhe slagitt honom: Jagh troor, thu äst twkott. Hwadh will thu meera fråga honom? Seer thu icke, karan orkar inthett.

Då tillfrågades wällärde her Peer kyrckisheerden, hwadh berättelse Anders Erichson hade giordt, thå han besökte honom medh sacramente? Sade han, att Anders Erichson hadhe giffuidh skullen

på Matthias, att han war orsaaken till hans ofärdh och siwckdom. Thå hafuer her Per sagdt: Huruledhes kan thett wara, tÿ han haffuer jw icke rörtt eller slagitt edher? Thå hafuer han sagdt: Thå the förde migh op till kistan, slintte mijn foott vndan migh, der hafuer iagh kendt ondt vthaff i wekelijffwedh, och elliest stötte den ena stadztienaren migh hårtt in igenom kiste döören.

[271]

Så framkallade wälborne Claß Horn aff bordskiere embete mester Alexander, m. Markus, m. Baltzar och m. / Timetius, som hade warit vtsände att besee och förfare om hans siwckdom, och frågade them, hwadh the meente om samma hans siwckdom? Sade the, hwadh blånaderne wederkomma, som han hade på sin been, the hadhe han icke nyligen fåått, vthan thet är blått vthaff gamble såår, och then skadhan, han hade nedher i röösan, war een lithen bruck, huilken the och meente wara gammall, och kunne dock icke lenda till någon dödeligh siwckdom, men the sade, hans rätte siwckdom war een giffthigh och hetzigh brennesoott och brunn. Sade och Timetius, som någon tijdh hade gåått till honom, att han war all swartt och förderfwadh i halßen.

Bårcholdt bordskierere berättade, sedan han hade giordt eedh, att Anders Erichsons hustru hadhe i förlidne höst sändt effther honom och sagdt, thet hennes man hade rijdit vthi een bondebÿ igenom een trångh döör och förkråbat sitt brÿst emott salknappen och begärade rådh af honom ther till. Thå hafuer han sagdt: Kiöp ett stop wijn, så will iagh laga honom een drÿck therföre, men hon hadhe inthett welat kåsta ther opå vthan sielff smorde medh eenebär olia, och thå hafuer Anders ther vthaff legat till sängz. Sade och Hendrich badare, att hans mesterswen hadhe vthi 14 dagar haft Anders Erichson vnder hender och brukad smöria och andre läkedom till honom, men thå han hafuer icke kunnat fåå bettalningh aff henne för sitt omak, hafuer han öffuergiffuidh honom,¹ dett all mieren(?) hade waritt vthur Anders Erichsons been, och han hade waritt full medh olåffligh siwckdom och franßoßer.

Nillß Aneßon fodermarsk berättade, att sedan Andhers Erichßon war dödh, war hans brÿst högt vpswullit och war håll och blodrösiadt på knäerne.

Jtem berättade hustru Anna Jsraels och, att dagen för än hennes man bleff insatt, war hon vpgången på rådstugun i den meningh, att swara Per Nilßon till rätta, men borgmestere och rådh hafua inthet welat höra eller / lijda henne vthan leett stötte henne ifrån rätten,

[272]

¹ Konceptet har härefter och sade han.

att hon gick tädhan medh nijio blånadher och beropadhe sigh opå fischalen Carll Olßon, som thå hadhe warit på rådstugun och seett *thet*. Thå sade borgmestere och rådher, att hon kom så full och obeskedeligh som een vhrsinnigh menniskia, så att the kunne inthet tiltaall eller geenswar höra aff henne, vthan hon framförde allt *thet*, som lasteligit war, och icke wille låte rätte sigh efter någon förmaningh, derföre bodhe the henne gåå bortt sin koß heem, och när hon icke wille, nödgadhes the att bidia stadztienarne leedhe henne vth, men hon kom straxt lijke obeskedeligh in igen, hade hon thå i sin fylllo stött sigh, eller stadztienarne tagitt hårtt vthi henne, att hon hadhe bekommit någon blåna, ther wiste the inthett om.

Och effther hustru Anna ahnrörde vthi sin klagemåll, att wälachtad Carll Olßon hade warit på rådstugun den dagen, thå hon hade bliffuidh ifrån rätten vtstött, så och seett *thet* hon hade warit blåå, sände wälborne Claß Horn efter honom, och thå han kom, frågade h:s h:tt honom till, hwadh honom ther om war bewist. Sadhe han: Efter iagh bliffuer ther om kallat till wittne, så will iagh seiya vthaff begynneelse, huru thett hade sigh, och berättade, att hon kom och klagade sigh för honom, thett malmfougden och stadztienarne hadhe illa slagitt hennes man sampt och henne och opdrogh een arm och leett see någre blånader och frågade, om *thet* war honom witterligitt, *thet* hennes man war insatt, *thet* han hade nekad. Och hade hon frågadt honom, om hennes man icke måtte komma vth på borgan, och hade hon sagdt, han war een swagligh perßon och hade sådantt feell, som hon dierffueligen icke täcktes seiya. Ther till han hade swaradt, att thett wäll skee kunne, och badh henne gå och skaffa sigh löfftesmän, så wille han efter middagen komma opå slättedt och så lagha, att hennes man skulle komma vth, ther medh war hon tilfridz. Och hade han wijdare sagt til henne, / att om the hade slagitt [273] hennes man, thå war *thet* orätt giortt, och han meentte, att *thet* war icke them befat, vthan hade the så giordt, thå borde them få skam therföre, *thet* samma berättadhe och hustru Anna, att han henne så hadhe swaradh, och att han opå rådstugun inthett hadhe talat eller sagdt om hennes twist medh Per Nilßon vthan een reesa biditt henne tija. Ytterligare berättade han och, huru *thet* sigh tildrogh opå rådstugun, thå hon skulle swara Per Nilßon till rätta, n. att hon kom in och gick strax fram, för än saaken emillan henne och hennes wederpartt bleff optagen, och slogh fäm daler i bordet, så att then eena flögh hijtt och then andra tijtt, och sadhe: Jagh wädier till then konungzlige hoffrätten. Thå bleff henne sagdt, att hon skulle wara

beskedeligh till saaken och låta döma ther opå, sedhan stodh henne öpet att wädie, men thett halp inthett, vthan hon slogh någre reesor i bordet, thet hårdaste hon kunde, och sade han, thett han aldrih hade seett så stoor obeskedeligheett aff någon person för rätte, som han sågh aff henne, och någre gångor blef henne förmaantt, att hon skulle taala och swara beskedeligh eller gåå sin koß heem, och när hon icke wille, hadhe the befaltt stadztienare leedha henne vth.

Sedhann framsteegh för rätten Marie Matzdotter och klagade, thett Anna Jsraels igenom sin vtskickade hade låtid woldføre henne ifrån sin hem, och när hon så igenom woldförande kom till henne, hadhe hon illa slagitt och tyranniskligen trachterad henne så och röffuadh af henne een kaßjacka.

[274] Jtem klagade och een pijga, be:d Malin Michelßdotter, att Jsraels Anna hade slagitt hennes syster, att hon aff hennes hugg och slående hade bekommit sin dödzwällan, the och begärade ödmiukeligen, att them måtte wederfharas rätt emott henne, såsom och sade, att / the ett heeltt åhr haffue klageligen andragit samma saaker, men the hafue icke kunnat fåå Jsraels Anna eller hennes man ther om till rätta och swar.

Då tilfrågadhe wälborne Claß Horn henne, hwarføre hon och hennes man icke hafua welat swara til sådana saaker. Sade hon, efter hennes man hade tilförenne warit vthi k. m:tz tienest, derføre förmentte hon, att the skulle swara på slättdt och icke på rådstugun. Bleff och ähnw samma saaker vpskuttin till annan tijdh.

Då berättade borgmestere och råd, att för theße twenne klagemåll skull war thet icke een vthan någre gångor samptyct af slotzfougden och them sampteligen, att man skulle låta settia Anders Erichson i fängelse för sin tredzskå och föracht skull, efter han och hans hustru icke hafue welat komma och swara, när the opå the andres jdkelige klagan är bliffuin stämbde, och hade förmeentt, att han ther igenom skulle blifua hållen till att swara till rätta. /

[275]

Then 16 aprilis¹ höltz rådstugv vthi Stockholms Norreförstadhen. Närwarande kon. m:tz befalningzman på slätt ehrligh och förståndigh Erich Anderßon.

Teede sigh för rätten ehrligh och wälachtadh Johan Otteßon camarerer och begärede skattningzmän, som skulle måtte och skatta den öfuerbygningh, som Daniell krukamakare hade bygt i den går-

¹ Jfr s. 377, not I.

slåtzfougten sampt borgmestere och rådth gifuit tilståndh att annamma, efter bette sin fulmachtz lydelse, arfwedh, huilkett belåp opå förne the tree sýskones anpartt, både vthi ett och annat reknat till 80 daler, thett han och straxt till sikh annammadh, och qwar lefde bette sin fulmachtt. /

Kom för rätten hustru Lißbeta och klagade, thett een knecht, be:d [302] Nilß Erichson vnder Dalephanan, hafuer leegt hennes gårdh och han är full inkommen, hafwer han slagitt och dragit och vtkiört henne vhr gården. Derföre wille hon icke lengre hafua honom i gården. Thå swarade han och sade sikh hafua leegt gården af henne på ett åhr och vtfäst 2 daler, och när påska åhret är vthe, will han bettala henne thet, som thå rester, n. 6 r:er.

Affsades, att han skall draga vr hennes gårdh, och hon skall miste leegone och icke meer bekomma än den half daler, hon redha hafuer. Jtem saakfålthes han och för thet, han hadhe blååslagit henne, till 12 r:er efter 9 cap. i såramåla balken¹ och befalningzmannen lyste fredh öfuer henne, att han icke wijdare skall slåå eller göra henne någodt wåldh.

Then 28 november höltz rättegångh vthi wälachtad Erich Andersons närwaro.

Kom för rätten Anders Matzson, fordom malmfougde, sampt Hans och Erich stadztienare och tilbödh sikh hwar sielff tridie att affleggie den eedh, som dem efther den kon. höglåflighe konungzlige hoffrätzdomb blef pålagdt den 15 nouemb. att Anders Erichson icke nött dödh af theres handterningh. Thå sendes twenne män, n. Raßmus Anderßon och Erich Erßon, af rätten till Jsraels Anna, som tilsade henne, så frampt hon begärer eedh aff them, skulle hon eller hennes fulmechtigh komma, den optaga och häfda. Thå hafuer hon swarat sikh inthet haffua / medh stadztienarne att bestålle, vthan hon will [303] ähnnu eengångho hoop medh Matthias Trosth, och icke wille hon låthe sikh att nöije medh den doom, som den höglåfligh konungzlige hoffrätten emillan honom och henne affsagt hade, och fåår hon icke rätt af the gode herrer, wille hon sökie h. k. m:tt.

¹ Se ovan s. 373, not 1.

Israels Anna
År 1617 och
1618

Israels Anna

Här handlar det om två rättsfall. I det första är det Israels Annas misshandel som står i fokus. I det andra är det hennes makes Anders som häktas och dör.

Originaltexten är bitvis mycket svårtolkad. Nedanstående text är ett försök att uttyda den.

Personer:

Anna Israelsdotter

Anders Matsson/Erichson hennes man

Mathias Trost, borgmästare

Marie Matzdotter, husfru hos grindvaktaren på

Kungsholmen

Erich flottfinne. Förde med våld Marie Matzdotter till

Israels Anna

Markus Pålsson, båtsman. Förde med våld Marie Matzdotter till Israels Anna

Malin Michelsdotter,

Marie Michelsdotter, syster till Malin, misshandlad till döds av Israels Anna

Helga Matzdotter, vittne

Jon, präst i S:ta Klara kyrka

Anna Nielsdotter, piga hos Israels Anna

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 30 april 1617.

Denna dag kom **Marie Matzdotter** till rätten. Hon är husfru hos grindvaktaren på Kungsholmen. Marie Matzdotter anklagar Israels Anna för att ha lejt Erich flottfinne, Nils tegelslagares dräng, och båtsmannen **Markus Pålsson**. De två männen har med våld fört henne från torpet där hon bodde hem till Israels Anna på Norrmalm. Israels Anna hade sagt till Marie: ”du har mördat min piga som för en tid sedan låg sjuk i grindvaktarens torp”. Marie Matzdotter nekade och svor att hon var oskyldig, men då tog Israels Anna ett vedträ och började slå Marie blå och brun. Sedan slog hon henne med händerna så Marie Matzdotter fick skador.

Israels Anna stal även Marie Matzdotters klänning, som hon fortfarande har hos sig, och båtsmannen Markus tog en kjol från henne och sex mark pengar, som han sa att han skulle ge till Israels Anna.

På detta svarade Annas man **Anders Erichson**, att hans piga Anna Nielsdotter hade bekänt att Markus lurat av henne 6 mark pengar. Då steg frun från torpet på Kungsholmen fram i rätten och intygade att Marie Matzdotter hade legat i sin säng medan hon själv och hennes man hade varit uppe. De visste inte att pigan hade rymt förrän de hörde båtsman Markus ropa på henne. Han försvann och de visste att pigan var borta även om han inte hade sagt något. Det beslutades att Anders Erichson till nästa dag skulle komma till rätten med pigan, båtsmannen och de andra två som hade misshandlat Marie Matzdotter. Han skulle också ta med sig den stulna kjolen.

Malin Michelsdotter kom till rätten och berättade att Israels Anna hade misshandlat hennes syster **Marie Michelsdotter** så svårt att hon hade dött. Annas man Anders Erichson svarade att flickan hade varit ur tjänst hos dem sedan över ett år.

Då kom **Helga Matzdotter**, Jöran Matssons hustru, till rätten och berättade att **Marie Michelsdotter** hade blivit slagen åtta dagar före påsk år 1615 av Israels Anna och att hon fjorton dagar efter påsk år 1617 hade dött. Medan hon låg till sängs spottade hon blod och kräktes stora blodklumpar. Förra sommaren orkade hon inte utföra något arbete och från och med Mickelsmäss (i oktober) var hon sängliggande och steg aldrig upp igen. Då tillkallades den lärde prästen Jon från Norrmalm och gav flickan nattvarden. Han ville att hon skulle berätta vad hon led av. Han hade tidigare hört henne berätta att Israels Anna hade misshandlat henne. Hon berättade först ingenting, men då bad henne prästen att hon skulle säga sanningen så att hon skulle bli Guds barn (få syndernas förlåtelse av prästen innan hon dog). Marie svarade att hon la den saken i Guds händer och att hon hade ont i hela kroppen.

Sedan blev värdinnan fru Giertrud, Olof Larssons båtsmans hustru, framkallad till rätten. Vad hade Marie bekänt efter att prästen hade lämnat henne? Ända fram till sin död sa Marie att hennes död var orsakad av Israels Annas misshandel. Samma sak vittnade Helga Matzdotter om och Sigrid Larsdotter, ladugårdsdrängens hustru, som ofta hade hört Marie säga att hon hade velat sända bud efter Israels Anna för att tala med henne. När Anna Israelsdotter inte kom till rätten uppsköts målet.

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 2 maj 1617

Den 2 maj 1617 kom **Anna Nielsdotter** till rätten. Hon hade tidigare tjänat hos Mats Erichson och Anna Israelsdotter. Hon blev tillfrågad om de 9 daler som hon hade tagit av sin

matmoder, Anna Israelsdotter, för att köpa malt och varför hon hade försvunnit med pengarna. Anna Nielsdotter svarade att husfrun (Marie Matzdotter) som är hos grindvaktaren på Kungsholmen övertalade henne till det och att hon tog 6 mark pengar. Då fick Anna Nielsdotter frågan var hon hade blivit bestulen på pengarna och hon svarade att det hade skett i skogen. När hon blev tillfrågad en andra gång sa hon att det hade varit i en bod på gården. Sedan, efter långsam förmaning, erkände hon att hennes matmor (Anna Israelsdotter) hade tvingat henne att ljuga. Sedan sa hon att Marie Matzdotter inte hade gjort mer än tittat på pengarna.

På morgonen hade Anna Nielsdotter rymt till kolaren vid Stäket (Kungsängen). Det var han som hade tagit hennes pengar och kläder och skickat henne vidare till Uppsala. Efter ett par dagar gick kolaren till Anna Israelsdotter och berättade att pigan hade varit hos honom. Hon bad honom då att han skulle hämta henne.

Vidare bekände pigan att fjorton dagar innan hon rymde från Israels Anna, hade hennes matmor bett henne skura sex grytor. Israels Anna gick ut en stund och när hon kom tillbaka hade Anna inte skurat några grytor. Matmodern hämtade då en piska som hon länge slog Anna med. Sedan tog hon ett vedträ som hon misshandlade pigan med en hel timme. Folket ute på gatan hörde hur Anna Nielsdotter skrek och en man gick in och frågade Israels Anna varför hon slog sin piga så. Israels Anna fortsatte slå pigan och tog av henne kläderna, tre kjolar och två särkar och andra linnekläder och gömde dem. Den ena kjolen gav hon till en annan piga. Detta och annat berättade Anna Nielsdotter i rätten i närvaro av Anders Erichson.

Samma dag kom Anders Erichson till rätten. Olof Larsson vittnade att den pigan som Israels Anna hade misshandlat hade bekänt på sitt yttersta, både innan och efter att prästen hade varit där, att det var Israels Anna som var skyldig till hennes död.

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 16 september 1617

Den 16 september kom båtsmannen Markus Pålsson till rätten. Han blev tillfrågad om en kvinna som hette Marie Matzdotter, från Grind på Kungsholmen, som han hade tvingat med till Israels Anna. Markus svarade att Israels Anna hade bett honom och pigan att resa till Ållsunde efter malt, men när de kom dit var varken hustrun eller bonden hemma. De blev då kvar på Kungsholmen över natten och då rymde pigan. På morgonen rodde han hem till staden igen och när han kom till Israels Anna frågade hon efter sin piga. När Markus berättade

att pigan hade rymt fattade Israels Anna en yxa och sa att hon skulle hugga ihjäl honom om inte hennes mor hade förhindrat det. Hon sa till honom att hon skulle bli hans egen bödel om han inte kom tillbaka med flickan. Markus tog då en annan båtsman med sig för att leta efter pigan. Eftersom de inte hittade Anna Nielsdotter tog de hustrun på Grind, Marie Matzdotter, med sig så att hon skulle berätta för Israels Anna varför pigan hade rymt. Så snart Marie kom in till Israels Anna tog hon ett vedträ och började slå henne, tryckte ner henne i kistan och stal hennes kjol som var värd 6 mark penningar. Eftersom Anna Israelsdotter inte kom till rätten uppsköts rättegången till nästa dag.

Rättegång i Norra kämnärsrätten 11 december 1617

Den 11 december 1617 kom Marie Matzdotter till rätten. Hon anklagade Israels Anna för att med våld ha fört henne från Grind på Kungsholmen och hem till sin gård där hon blev misshandlad. Hon fick ingen hjälp och blev nästan ihjälslagen och helt utan anledning blev hon även bestulen på sin klänning.

Anna Israelsdotter är stämplad till tio dagar på rådstugan (fängelse) men vill inte säga någonting, utan vill endast bemöta Marie Matzdotter i Kungl. Hovrätten.

Anna Israelsdotters piga Anna Nielsdotter anklagade sin matmor för att ha stulit från henne fyra alnar kläde, 5 kvarter fyra trådar, tyg till sjalar, 6 förkläden – ett kostade en mark – lappskor, en överdel. Domen uppsköts tills Anna Israelsdotter var närvarande.

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 25 mars 1618.

Den hederlige och välaktade kamrer **Peder Nilsson** kom till rätten och frågade Israels Anna om varför hon så oförskämt hade anklagat honom.

Anna svarade: ”Lovade inte du att hjälpa min man? Har inte jag gett dig ett bälte?” Peder Nilsson kunde inte svara på detta eftersom Israels Anna började skrika och skälla och hon gjorde många fula gester, som om hon hade varit galen och ursinnig. Det hon gjorde och skrek i sin fylla var så skamligt att det inte går att skriva ner.

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 27 mars 1618.

Olof Pedersson, som är borgmästare i staden, intygade att kamrer Peder Nilssons grav i Storkyrkan hade erhållits på laglig väg efter beslut i stadens rådstuga. Per Nilsson hade även

skänkt ett halft skäppund (85 kg) koppar till kyrkan. Israels Anna hade anklagat Per Nilsson för att olovligen ha skaffat sig graven.

Rättegång i Norra kämnärsrätten den 24 april 1618.

Först ville hustru Anna Israelsdotter att borgmästare Matthias Trost skulle ta sitt ansvar och svara henne ärligt.

Därefter berättade hon att han, Matthias Trost, hade skickat sin dräng för att hämta hennes man Anders Erichson från hans bod i hennes hus och då hade han varit frisk och sund. När han kom till Matthias hade denne gett Anders brännvin och försökt övertala honom att förlika sig med kamrer Peder Nilsson. Anders hade då svarat att han inte hade något med Peder Nilsson att göra. Utan ville han honom något så skulle han svara direkt inför herrar rådmännen . Då kom malmfogden (”polisen”) in till Matthias Trost och frågade om något var på tok.

Matthias Trost svarade: ”Nej, gör det du ska istället”. Och när Anders Erichson gick sin kos från Matthias stod malmfogden och lurade på gatan. Han tog Anders Erichson och förde honom huvudstupa till häktet. Då de hade bråkat och slagits hade hennes man fått den sjukdom som nu hotade hans liv. Israels Anna sa också att Matthias Trost under ed skulle förklara vad det var för brännvin som han hade gett till Anders.

Då svarade Matthias Trost att han hade skickat bud efter hennes man för att han ville förmana honom, att han inför rätten skulle svara på det som han hade varit anklagad för i snart ett år och inte förakta (strunta i) rätten som han hittills hade gjort. Matthias Trost bad honom också att bemöta Peder Nilsson och inte förakta rätten, som han hade gjort hittills. Han förklarade även hur illa hans hustru Israels Anna hade bettet sig i rådstugan (rätten). Slottsfogden, borgmästaren och rådet var överens om att man nu skulle använda sig av de medel som stod till buds för att få Anders att samarbeta och stå till svars för sina handlingar.

Då hade Anders Erichson, som tidigare, sagt att han inte respekterade rådhusrätten, utan bara den kungliga hovrätten, där han tidigare hade vunnit tillbaka sin gård. I detta ögonblick hade malmfogden (polisen) kommit in och frågat om något var på tok. Matthias hade svarat ”Nej, inte något” och då gick malmfogden sin väg. Då bad Matthias Trost att Anders Erichson skulle ta det kungliga brev, där han både kunde läsa och se att han borde svara i Rådstugan.

Då hade Anders Erichson börjat bråka, skrika och hota. Matthias Trost gick ut och ropade till sig drängen och bad honom hämta malmfogden och säga till honom att han skulle häkta Anders Erichson, eftersom han var så bråkig, men de skulle inte slå honom.

Den högt ärade Claes Horn frågade då Matthias Trost om varför han inte försökte lugna ner Anders Ericson och tala förstånd med honom. Mathias Trost svarade ”Nej, hade jag velat det hade jag väl kunnat lugna ner honom när malmfogden var inne i stugan, eller redan innan han kom in i min gård. Jag hade egentligen ingenting emot honom och när han kom till mig bjöd jag honom på brännvin och drack honom till (skålade) för att försöka få honom att bli förständig. Men eftersom han bjöd på så trotsigt motstånd förstod jag att det inte gick på annat sätt än genom att anhålla honom.”

Malmfogden och drängarna fick av rätten frågan om Matthias Trost hade sagt till dem att de skulle vakta på Anders Erichson och tillfångata honom och om de hade misshandlat honom, som Anders Ericson sa att de hade gjort. De svarade nej och hänvisade till flera vittnen som hade iakttagit dem när de grep honom.

Då kom Nils karduanmakare (garvare) till rätten. Under ed vittnade han om att han hade sett dem ta Anders Ericson under varsin arm och leda honom över gatan in genom Rådstugans port. Han hade utan motstånd följt med dem in.

Petter skomakare och Tönnis Knutzson vittnade under ed, att de hade sett när stadstjänarna (poliserna) ledde in Anders Erichson i fängelset och att de hade hållit honom under varsin arm. När de hade närmat sig häktet hade Anders Ericson med handen fattat om en stolpe och satt ena foten mot en trappa. De tog loss handen och lyfte foten och i samma ögonblick tappade han sin rock. Därefter gick han själv in i häktet, utan att ha blivit misshandlad och sa: ”Ge hit min rock” och han fick den snart av malmfogden. Sedan bad han Petter skomakares hustru att hon skulle bege sig till hans hustru Israels Anna och berätta att han satt häktad. Han sa ”Nu måste jag sitta här eftersom jag igår inte kom till rådstugans rättegång.” Håkan vaktmästare berättade under ed att Anders Erichson, då han hade lämnat häktet på slottet skulle ha sagt: ”Jag vet inte hur det är fatt med mig. Jag har så ont”.

Efter att Anders Erichson hamnade i slottshäktet och satt i vaktmästarens kammare (?) gick Israels Anna till Carl Olsson fiskal (lagman) och klagade över att stadstjänarna hade hanterat

hennes man så illa. Detta meddelade han borgmästaren om. Strax därefter skickade borgmästaren fyra rådmän, Anders Larsson, Erich Simonsson, Carll Jonsson och Matz Jönsson till honom för att ställa frågor och undersöka honom. På frågan om han hade blivit slagen av stadstjänarna svarade Anders Ericson: ”Nej, på armen är jag blå på ovansidan, men jag har ont i huvudet och det kan jag inte skylla dem för.” Malmfogden försökte också förmå Anders Ericson att avslöja om han hade blivit slagen. Då hade Frans Andersson sagt till honom: ”Jag tror du är tokig. Vill du tvinga karlarna till att bekänna...”

Frans Andersson berättade, efter att ha avlagt ed, att han hade hört Anders Erichson säga: ”Jag är blå på armen, men det jag har ont i är huvudet och det kan jag inte skylla på dem.” Frans Andersson sa att malmfogden, då han frågade Anders Erichson om de hade slagit honom hade sagt: ”Jag tror du är tokig. Vad vill du mer fråga honom? Ser du inte att han inte orkar något?”

Då tillfrågades den lärde kyrkoherden Peer vad Anders Erichson hade sagt till honom när han fick nattvarden. Peer sa att Anders Erichson hade lagt skulden på Matthias och att det var han som var orsaken till hans olycka och sjukdom. Då hade kyrkoherden svarat: ”Hur är det möjligt, han har ju varken rört eller slagit er?” Anders Erichson hade svarat: ”Då de förde mig till häktet halkade jag med foten och jag fick ont i magen. Sedan knuffade den ene stadstjänaren mig hårt in i häktet.”

Då frågade den högt ärade Claes Horn barberarna (som även var ett slags primitiva läkare) Alexander, Markus, Baltzar och Timetius, som tidigare hade sänts för att undersöka Anders sjukdom, vad de ansåg. När det gällde blånaderna på hans ben menade de att han inte kunde ha fått dem nyligen. Skadan i röösan (?) var ett litet bräck som de menade var en gammal skada och kunde inte leda till någon dödlig sjukdom. De sa att hans rätta sjukdom var giftig och hetsig brännsot och brunn (?). Timetius, som tidigare hade varit och besökt Anders Ericson, sa även att han var svart och fördärvad i halsen.

Bårholdt barberare berättade under ed, att Israels Anna hade skickat bud efter honom förra hösten. Hon sa att hennes man hade ridit till en bondby och i en trång port hade han skadat bröstet mot sadelknappen och nu bad hon honom om råd. Bårholdt hade svarat: ”Köp ett stop (1,3 L) vin så ska jag laga till en dryck. Men Israels Anna hade inte velat kosta på sig det utan själv smort in sin make i enbärsolja och därför hade han blivit sängliggande.

Hendrich badare sa att hans mästervsven (anställde) hade tvättat Anders Ericson under två veckor, smörjt in honom och gett honom läkemedel. Men då Israels Anna aldrig betalade honom för hans besvär, hade han slutat med behandlingen. Kraften hade runnit ur Anders Erichsons ben och han led av sjukdom och syfilis.

Nills Anesson fodermarsk (ansvarig för utfordringen av djuren) berättade att när Anders Ericson dog var hans bröst uppsvullet och knäna var stela och blodstrimmiga.

Anna Israelsdotter berättade att dagen innan hennes man blev häktad hade hon gått till Rådstugan för att besvara Peder Nilsson, men borgmästaren och rådet hade inte velat lyssna på henne, utan kastat ut henne från rätten så illa att hon fick nio blåmärken och därför vände hon sig till fiskalen (lagman) Carl Olsson, som hade varit i rådstugan och sett det hela. Då svarade borgmästaren och rådet att hon hade varit så full och otrevlig som om hon hade varit galen. Hon hade inte kunnat svara på frågor utan hade istället hävt ur sig fula ord och ville inte lyssna till rättens förmaningar. De bad henne lämna rättsalen och gå hem, men när hon inte gjorde det bad de stadstjänarna att leda ut henne. Snart kom hon tillbaka, lika full som förut, och i sin fylla hade hon ramlat och slagit sig, eller så hade stadstjänarna tagit så hårt i henne att hon hade fått blåmärken. Men det visste de ingenting om.

Och efter att hustru Israels Anna hade framfört sitt ärende i rätten sa hon att Carll Olsson hade varit i Rådstugan den dagen då hon hade blivit utslängd därifrån och att han, Carl Olsson, hade sett hennes blånader. Den högt ärade Claes Horn sände då efter honom och när han kom frågade man honom vad han visste. Carll Olsson svarade:

Eftersom jag har blivit kallad som vittne, så vill jag börja med att säga att Israels Anna kom och beklagade sig inför mig. Hon sa att stadstjänarna och malmfogden hade misshandlat både henne och hennes man. Hon lyfte en arm och visade några blåmärken. Hon frågade mig om jag visste om hennes man var häktad på vilket jag svarade nej. Då frågade hon mig om hennes man inte kunde bli frisläppt mot borgen och hon sa att Anders Erichson var en svag person och att han hade ett sådant fel som hon inte vågade säga (kanske antydde hon makens syfilis). På detta svarade jag att det skulle kunna ske och jag bad henne samtidigt att hämta två borgenärer.

Efter middag skulle han komma till Slottet ordna så att hennes man blev frisläppt och därmed var Israels Anna nöjd. Vidare hade han sagt till henne, att om de hade slagit hennes man så var det orätt gjort och de hade inte haft någon order att göra så. Om så var fallet skulle de straffas för misshandeln.” Israels Anna intygade det Carll Olsson hade sagt och att han på Rådstugan inte hade talat eller sagt något om hennes tvist med Peder Nilsson och bett henne att tåga. Carll Olsson förklarade även hur det hade gått till i rådstugan, när hon, Israels Anna, svarade Peder Nilsson. Hon hade klampat in i rättssalen innan det ens var dags för hennes ärende. Hon slängde fem daler på bordet och pengarna for åt alla håll och sa: ”Jag vädjar till den kungliga hovrätten.” Då blev hon tillsagd att lugna ner sig och godta den dom som var fälld. Därefter stod det henne fritt att vädja, men det hjälpte inte, utan hon slog näven flera gånger i bordet, det hårdaste hon kunde. Carll Olsson berättade vidare att han aldrig hade sett ett så oanständigt beteende i rätten och flera gånger blev hon tillsagd att tala hövligt och svara på frågor annars kunde hon gå hem. När hon inte ville det hade rätten bett stadstjänarna att föra ut henne.

Sedan framsteg Marie Matzdotter i rätten och beklagade sig över hur Israels Anna med hjälp av sina utsända drängar med våld hade fört henne från sitt hem och när hon så var kommen till Israels Anna hade hon blivit misshandlad och bestulen på en klänning.

På samma sätt klagade en piga som hette Malin Michelsdotter på att Israels Anna hade misshandlat hennes syster och att huggen och slagen hade vållat systemens död. Både kvinnorna begärda ödmjukast att få sina ärenden prövade i rätten och förklarade att de under ett helt år inte hade fått något svar från varken Israels Anna eller hennes make.

Då frågade den högt ärade Claess Horn Israels Anna varför hon och hennes man inte hade svarat på anklagelserna. Hon svarade att eftersom hennes man tidigare hade varit i Kungl. Majt:s tjänst skulle de svara på slottet och inte i rådhuset.

Borgmästaren sa att till dessa båda anklagelser, hade både rådet och slottsfogden samtyckt, inte bara en, utan flera gånger. De var överens om att låta sätta Anders Erichson i fängelse, både för anklagelserna som riktades mot honom och hans hustru och för hans motstånd och förakt i rätten.

Rättegång den 28 november 1618

Anders Matsson, tidigare fogde på Norrmalm, kom till rätten tillsammans med stadstjänarna Hans och Erich. De skulle var och en avlägga den ed som krävdes av den Kungl.

Hovrättsdomen från den 15 november om att Anders Erichson inte dött när de hade spelat tärning. Då skickades två män, Rasmus Andersson och Erich Ersson till Israels Anna, att om hon begär ed av dem skulle hon eller hennes ombud komma till rätten och bekräfta den. Hon svarade att hon inte ville ha något med stadstjänarna att göra utan hon ville ha ännu ett möte med Matthias Trosth och hon tänkte inte nöja sig med den dom, som Kungl. Hovrätten fällt och om hon inte fick rätt av dessa män skulle hon vända sig direkt till Hans kungliga höghet.

Därefter försvinner Israels Anna ur stadens tänkeböcker. Kanske gick rättegången vidare till hovrätten?